

education of tolerance in the younger generation in foreign experience. The problem of educating young people in tolerance as a moral feature of the individual is relevant, as in today's society, the spread of manifestations of discrimination, intolerance and disrespect to another point of view is relevant.

Methods of research - theoretical (analysis, comparison and comparison) - with the aim of studying literary sources, definition of the terminology and conceptual apparatus of the study, generalization of foreign experience.

Results. The content description of the concept of tolerance as a personal and professional quality of the teacher is generalized, the definition of the basic concept of the research is specified: "tolerance". The analysis of pedagogical research on the problem of education of tolerance in the younger generation suggests that the phenomenon of "tolerance" is viewed as: social and personal value, "as awareness of the person's need for a benevolent or restrained attitude to the differences between people in the broad sense, the avoidance of intolerance, the appreciation of diversity in nature, culture, religion, human relationships". Thus, in the basis of the definition of the phenomenon of "tolerance" there is a humanistic basis, a value relation to other people, the environment.

Key words: tolerance, types of tolerance, education of tolerance, pedagogy of tolerance, foreign researchers.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2019 р.

УДК 003.03:091.01(=161.2)

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО РУКОПИСНОГО ШРИФТУ

Марія Чабайовська,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна,
mariya1609@ukr.net

DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-52-59>

У статті розкрито окремі аспекти реформування кириличного письма: наведені основні його форми – устав, напівустав, скоропис, в'язь, буквиці як заголовні літери. Йдеться про те, що українська абетка до 1710 року, тобто до введення "гражданського шрифту" в результаті реформи Петра I, мала іншу форму. Відомий український каліграф, професор Василь Чебаник знайшов в архівах українську абетку, на основі якої створив сучасний шрифт під назвою "Рутенія". Обґрунтовано методичні рекомендації щодо вивчення названої теми в процесі вивчення дисципліни "Методика навчання письма" в педагогічних закладах вищої освіти.

Актуальність досліджуваної проблеми визначається тим, що перед педагогічними закладами вищої освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи поставлено завдання щодо розробки змісту професійної освіти та якості підготовки майбутніх учителів початкової школи. У зв'язку з цим уже здійснено корективи Галузевого стандарту підготовки вчителя початкових класів: в "Освітньо-професійну програму підготовки бакалавра: (галузь знань – 01 Освіта, спеціальність – 013 Початкова освіта) введено навчальну дисципліну "Каліграфія з методикою навчання в початковій школі" (нова назва – "Методика навчання письма"). Освітня нормативна програма з вищезазначеного курсу передбачає вивчення розділу "Письмо в історичному аспекті", зокрема питання про походження і розвиток писемності на українських землях. Розгляд проблеми становлення українського рукописного шрифту стає також актуальним у контексті прийняття Закону України "Про функціонування української мови як державної" (2019 рік) та внесення змін до правопису української мови. Освітня програма з "Методики навчання письма" передбачає вивчення розділу "Письмо в історичному аспекті". **Мета дослідження.** Охарактеризувати основні форми кириличного письма; подати відомості з історії творення українського рукописного шрифту; розробити методичні рекомендації щодо засвоєння означеної теми в педагогічних закладах вищої освіти. Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження:** теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення) – на основі вивчення наукових джерел, зокрема лінгвістичної, психологічної, педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми, розглянуто окремі аспекти питання розвитку писемності на українських землях; емпіричні – педагогічне спостереження й аналіз занять з методики навчання письма, на яких здійснювалося вивчення означеної теми.

Результат роботи. У статті розкрито питання про реформування кириличного письма: наведено основні його форми – устав, напівустав, скоропис, в'язь, буквиці як заголовні літери, а також подано відомості з історії творення українського рукописного шрифту, зокрема про шрифт "Рутенія". **Висновки.** Обґрунтовано методичні рекомендації щодо засвоєння окресленої теми в процесі вивчення дисципліни "Методика навчання письма".

Ключові слова та вирази: концепція Нової української школи; освітньо-професійна програма підготовки бакалавра; розвиток писемності на українських землях; кирилиця; глаголиця; слов'янська азбука; основні форми кириличного письма: устав, напівустав, скоропис, в'язь; український рукописний шрифт: "Рутенія"; сучасна українська абетка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У зв'язку з прийняттям Закону України "Про функціонування української мови як державної" (2019 рік) стає актуальною проблема становлення українського рукописного шрифту.

Важливість досліджуваної проблеми визначається також тим, що перед педагогічними закладами вищої освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи поставлено нові завдання щодо розробки змісту професійної освіти та якості підготовки майбутніх учителів початкової школи [6].

У зв'язку з цим уже здійснено корективи Галузевого стандарту підготовки вчителя початкових класів: в "Освітньо-професійну програму підготовки бакалавра: (галузь знань – 01 Освіта, спеціальність – 013 Початкова освіта) введено навчальну дисципліну "Каліграфія з методикою навчання в початковій школі" (нова назва – "Методика навчання письма").

Освітня нормативна програма з вищезазначеного курсу передбачає вивчення розділу "Письмо в історичному аспекті", зокрема питання про походження і розвиток писемності на українських землях; роль Кирила і Мефодія в становленні слов'янських азбук; основні форми кириличного письма: устав, напівустав, скоропис, в'язь; сучасний український алфавіт тощо [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми й на які спирається автор. Питання виникнення та розвитку письма, зокрема й на українських землях, його значення в житті людства досліджували лінгвісти й методисти: С. П. Бевзенко, С. О. Висоцький, О. І. Леута, В. В. Німчук, І. І. Огієнко, Г. П. Півторак, О. Д. Пономарів, В. М. Русанівський, І. І. Срезневський, О. О. Шахматов, Ю. В. Шевельов, І. П. Ющук; Л. В. Біленька-Свистович, І. Ф. Кирей, О. М. Палійчук, В. А. Трунова та ін.

Вивчення означеної проблеми стає особливо актуальною в плані відзначення 1150-ліття створення Кирилом і Мефодієм слов'янської азбуки (863 рік). У зв'язку з цією подією в пресі з'явилося ряд публікацій, як-от: В. Хазарін "Херсонес – недооцінена батьківщина..." [11], П. Кралюк "Слов'янській писемності – 1150 років..." [4], В. Рижков "Загадка абетки Кирила і Мефодія: кирилиця або глаголиця?" [8], Л. Белей "Кирило і Мефодій: закарпатський аспект" [1], С. Федака "Поширення на Закарпатті кирило-мефодіївського хрещення можна вважати достовірним" [10] та ін.

У нашій статті "Про українознавчу функцію змісту дисципліни "Каліграфія з методикою навчання в початковій школі" висвітлено окремі аспекти проблеми розвитку писемності на українських землях – письмо трипільців, роль Кирила і Мефодія у становленні слов'янської азбуки [13].

Поняття шрифту, його види, графічні форми букв, загалом історію української графіки досліджували такі зарубіжні та українські вчені-мистецтвознавці й художники-графіки: Карл Фаулман, Альберт Капр, Еміль Рудер, Абрам Шіцгал; Г. І. Нарбут, А. О. В'юнник, А. В. Чебикін, В. Я. Чебанік, В. С. Мітченко та ін.

Мета статті. Розкрити окремі аспекти проблеми розвитку писемності на українських землях щодо реформування кириличного письма: охарактеризувати основні його форми – устав, напівустав, скоропис, в'язь, буквиці як заголовні літери; подати відомості з історії творення українського рукописного шрифту, зокрема шрифту "Рутенія", а також розробити методичні рекомендації щодо засвоєння означеної теми в процесі вивчення дисципліни "Методика навчання письма" в педагогічних закладах вищої освіти.

Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження:** теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення) – на основі вивчення наукових джерел, зокрема лінгвістичної, психологічної, педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми, розглянуто окремі аспекти питання

розвитку писемності на українських землях; *емпіричні* – педагогічне спостереження й аналіз занять з методики навчання письма, на яких здійснювалося засвоєння означеної теми.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін "шрифт" має такі значення: 1. Повний комплект друкарських літер певного типу й малюнка, необхідний для набору якого-небудь тексту; сукупність рельєфних літер, цифр, розділових знаків у друкарській машинці // Відбитки друкарських літер на папері. 2. Графічна форма літер при писанні, характер малюнка написаних літер [2, с. 1631].

На думку професора Василя Яковича Чебаніка, відомого українського каліграфа та книжкового графіка, "шрифт – це візуальне зображення мови символами, які пластично співпадають з особливостями мовної мелодії і, як органічне ціле з мовою, живляться одним корінням з глибини історії" [7, с. 116].

Шрифт нас оточує скрізь: **друкований і рукописний**. Букви – це не тільки знаки на позначення звуків, у них закодована історія й культура будь-якого народу. Літери заповнили простір держави. Ми іноді цього просто не помічаємо, бо звикли. Але якщо попадаємо в чужу країну, то зразу нам в очі кидаються виконані іншим шрифтом тексти газет, журналів, книжок, а також написи на вивісках, вітринах, рекламній продукції тощо.

Шрифт рукописний – це графічна форма написаних букв. Під рукописним шрифтом ми розуміємо напис, зроблений яким-небудь інструментом на певному матеріалі. Набірний шрифт (комп'ютерний, фотонабірний) використовується для різних видань, а рукописний більш індивідуальний. Однією з принципів відмінностей рукописного шрифту від набірних є те, що під час письма відбувається з'єднання букв у слово, а в процесі друкування головним елементом напису є літера (ми можемо регулювати тільки відстань між буквами). Залежно від техніки виконання рукописні шрифти можна поділити на **каліграфічні, мальовані**, а також створені в графічній техніці (офорт, літографія, лінорит, ксилографія) [7, с. 6]. Каліграфічні шрифти зображують за допомогою тільки одного інструмента (наприклад, ручки тощо). Мальований шрифт – це шрифт, написаний кількома інструментами: пером і пензлем, часто з допомогою лінійки, кутника, кальки та ін. Предметом вивчення курсу "Методика навчання письма" є рукописний каліграфічний шрифт.

"Сукупність усіх літер певної писемності, розміщених у встановленому порядку", називають абеткою (від українських букв "а" і "бе"); азбукою (від двох старослов'янських букв "азь" і "буки"); алфавітом (від перших двох букв грецького алфавіту "альфа" і "віта") [5, с. 10].

У вчених зараз не виникає сумнівів у тому, що **кирилична азбука стала основою сучасної української, російської, білоруської, болгарської, сербської та македонської писемності**. Старослов'янським алфавітом (кирилицею) після занепаду Русі-України тривалий період користувалися всі східні слов'яни.

З часом азбука вдосконалювалася – змінювалися кількість і форми літер. У написанні кирилиці виділяють такі форми письма, як **устав, напівустав, скоропис** [15, с. 209- 210]. Найдавнішою формою письма був **устав (X-XIVст)**. Цей шрифт характеризується великими й прямолінійними буквами, які писалися перпендикулярно до рядка, кожна літера стояла окремо, не сполучаючись із сусідніми, заставки й кінцівки розмальовувалися красивими візерунками.

**ШЪЛЪЮСНПОГОУ
БНТЪНАСЪ ВЪ
МЪТАКЪТОЮСН**

Рис. 1. Зразок уставу

З XIV ст., у зв'язку з широким застосуванням письма в побутових потребах, повільне уставне письмо починає змінюватися формами швидшого і простішого письма, яке

називається **напівуставом**. У цьому письмі букви менші за розміром і заокругленіші, замість прямих ліній уставу з'являються ламані, втрачається правильність кутів, вживається більше скорочень. Із виникненням книгодрукування в 15-16 століттях друкарський шрифт був зроблений за зразками напівуставу.

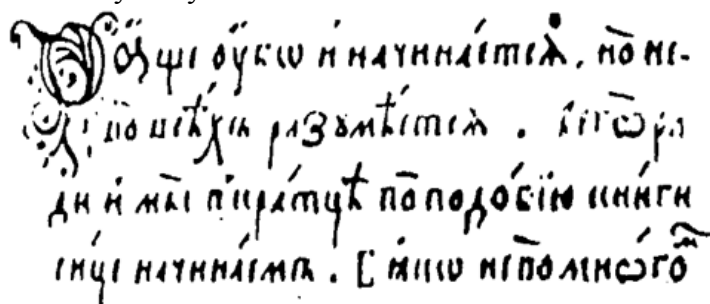

Рис. 2. Зразок напівуставу

З прискореним розвитком суспільства й розширенням ділових зв'язків між людьми виникає невідкладна потреба в ще простішому і швидшому типі письма. Так з'являється десь у XVI- XVII ст. нова його форма – **скоропис**. Літери писалися заокруглено та зв'язно, окремі виносилися над рядком. Скоропис застосовувався в приватному листуванні, для ділових паперів і документів, книги ж писалися півуставом, а іноді й уставом.

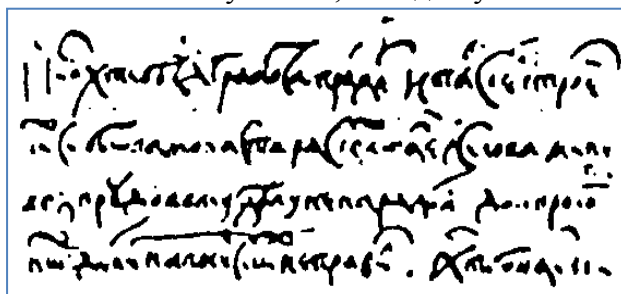

Рис. 3. Зразок скоропису

Стародавні літописці наприкінці XIV почали використовувати **в'язь**. В'язь – 1) вид старовинного письма, в якому окремі літери й слова зливаються в суцільний орнамент; 2) злиття двох чи кількох літер в один знак чи групу знаків, напр., в арабському письмі [5, с. 67]. Такий тип письма найчастіше застосовували в заголовках рукописів, у фресках та виробках із металу з декоративною метою та економією місця й фарби. Найчастіше в'язь виконувалася кіновар'ю. Розглядаючи різного роду зразки в'язі, можна зробити висновок, що тут головні букви високі й вузькі, причому займають увесь рядок, інші, менші за них, або приєднані до них, або вставлені у вільні проміжки [3, с. 240-241].

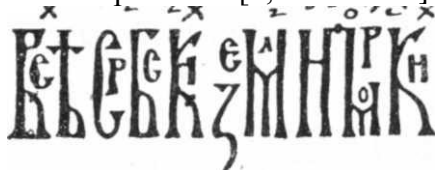

Рис. 4. Зразок в'язі

У рукописній книзі провідне значення мав устав та напівустав. Скоропис використовувався дуже рідко. Устав і напівустав давали можливість зробити красиву, ритмічно насичену сторінку. Як правило, текст писали у два кольори: чорним і червоним. Червоним – перші рядки, звідси вираз "червоний рядок", а також окремі слова або речення, на які читач повинен був звернути особливу увагу. У рукописах великого формату текст компонувався у два стовпчики. У книжках малого розміру на кінцевих сторінках за наявності вільного місця текст закінчувався фігурним трикутником.

Для прикрашення українських рукописних книг наші дуже давні митці використовували **буквиці** та **заставки** (орнамент). Буквиця (від лат. *initium* – початок) – це заголовна літера, яка часто мала складне зображення, вживалася на початку розділів, абзаців, пісень з метою поділу тексту на окремі частини. У посібнику професора Дмитра

Степовика "Українська християнська абетка" для ілюстрування видання підібрано репродукції всіх літер-буквиць. Багатоколірні заставки і буквиці, за словами автора, – це "шедеври давньої української спадщини" [9, с. 2].

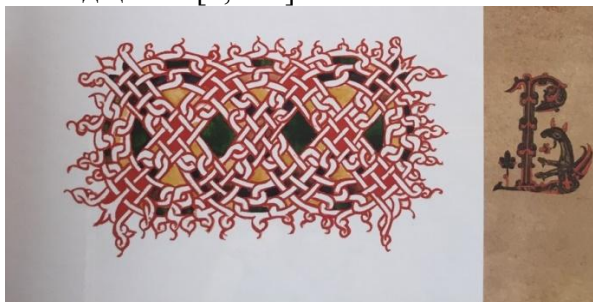

Рис. 5. Зразок заставки та буквиці

На початку XVIII ст. (1708 р.) Петром I була проведена реформа графіки (азбуки). Внаслідок цієї реформи стали використовувати *гражданське письмо*, так званий *гражданський шрифт*, або "*гражданку*". Цей шрифт розроблявся за участю й українських учених. Старе ж письмо зберігалось лише в церковному вжитку.

"Гражданка" становила новий шрифт, в якому були замінені самі накреслення букв: вони заокруглюються, малюнок їх спрощується. Деяких змін зазнав і алфавіт. Із азбуки, зокрема, були вилучені зайві літери: "юси" (великий і малий), "фіта", "ксі", "псі", "іжиця", "омега" тощо. Натомість було закріплено вживання букв **ю** та **я**. Поступово "гражданський шрифт" набув сучасного вигляду. Протягом XIX ст. до нього було введено букви **і** (1818), **є** (1837), **ї** (1873); буквосполучення **йо**, **ьо** (1837) тощо. З часом вийшли з ужитку букви **ѣ**, **ѡ**, **ы**, **э** як такі, що не відбивали особливостей української фонетики [15, с. 91].

З деякими незначними змінами цей алфавіт використовується в сучасному українському, російському і білоруському письмі. Сучасне ручне письмо з пов'язаними буквами називають **курсивом**.

Отже, українська абетка до 1710 року, тобто до введення "гражданського шрифту" внаслідок реформи Петра I, мала іншу форму. "Гражданський шрифт", на думку відомого українського каліграфа, художника-графіка, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, професора Василя Чебаніка, є таким собі спрощеним "гібридом" кирилиці та латинки; як самостійна держава – Україна повинна володіти всіма символами державності і, перш за все, державною мовою з відповідною цій мові графічною абеткою (із матеріалів IX Міжнародного фестивалю "Книжковий арсенал", Київ, 22-26 травня 2019 року).

В. Я. Чебанік поставив собі за мету повернути графіку літер справжньої допетровської кирилиці, віднайшовши в архівах українську абетку, на основі якої **створив сучасний шрифт "Рутенія"** (Рутенія – назва українських земель Русі в історичних джерелах, написаних латиною XIII-XIX століттях, яку ніколи не вживали по відношенню до Московії або Росії).

РУТЕНІА
АБВГДЄЖЗІК
ЛМНОПРСТУФ
ХЦУШЩЬЮА

Рис. 6. Шрифт "Рутенія" (фрагмент)

Повернення до своїх джерел, тобто, до первозданного кириличного письма, було найоптимальнішим, компромісним рішенням між прихильниками переходу на латинський шрифт та прихильниками чинної абетки. У контексті нового Закону України "Про функціонування української мови як державної" це питання потребує детального обговорення в суспільстві.

Шрифти Василя Яковича використовуються вже сьогодні у вивісках, документах, офіційних назвах, зокрема Національною академією мистецтв України, Києво-Могилянською академією та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Матеріал про реформування кириличного письма можна використовувати як на лекціях, практичних та семінарських заняттях, для самостійної та індивідуальної роботи (написання рефератів тощо), так і в науковій роботі студентських гуртків та проблемних груп. Вивчення цієї теми поглибить знання майбутніх учителів початкових класів про основні аспекти розвитку писемності, зокрема, і на українських землях.

Питання про види письма та зміни в українській абетці висвітливо в наступному дослідженні.

Джерела та література

1. Белей Л. Кирило і Мефодій: закарпатський аспект / Л. Белей // День. – 11-12 січня 2013 року. – № 3-4.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2009. – 1736 с.: іл.
3. Карский Е.Ф. Славянская кирилловская палеография / Е. Ф. Карский. – Л.: Издат. Академии наук СССР, 1928. – 494 с.
4. Кралюк П. Слов'янській писемності – 1150 років... / П. Кралюк // День. – 11-12 січня 2013 року. – № 3-4.
5. Мала філологічна енциклопедія / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2007. – 478 с. : іл.
6. Матвієнко О.В., Дідур Н.А. Тенденції модернізації соціокультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи: монографія. – Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P. 103-116.
7. Мітченко В. С. Естетика українського рукописного шрифту / вст. слово А. В. Чебикіна; слово про авт. О. К. Федорука. – К. : Грамота, 2007. – 208 с.
8. Рижков В. Загадка абетки Кирила і Мефодія: кирилиця або глаголиця? / В. Рижков // День. – 11-12 січня 2013 року. – № 3-4.
9. Степовик Дмитро. Українська християнська абетка. – К. : Грані-Т, 2007. – 80 с., іл.
10. Федака С. Поширення на Закарпатті кирило-мефодіївського хрещення можна вважати достовірним / С. Федака // День. – 11-12 січня 2013 року. – № 3-4.
11. Хазарін В. Херсонес – недооцінена батьківщина... / В. Хазарін // День. – 1-2 лютого 2013 року. – № 18-19.
12. Чабайовська М. І. Методика навчання письма: освітня програма навчальної дисципліни підготовки бакалаврів (галузь знань – 01 Освіта, спеціальність – 013 Початкова освіта). – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 30 с.
13. Чабайовська М.І. Про українознавчу функцію змісту дисципліни "Каліграфія з методикою навчання в початковій школі" / М. І. Чабайовська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 18: Збірник наукових праць. – К.: Вид.- во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С.185-196.
14. Чабайовська М. І. Реформування кириличного письма / М. І. Чабайовська // Оцінювання професійної компетентності випускників педагогічних ВНЗ: матеріали Міжнародного науково-методичного семінару, 14 березня 2013 р. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 207-217.
15. Ющук І. Українська мова / І. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

References

1. Beley L. Kyrylo i Mefodiy: zakarpat-s'kyu aspekt / L. Beley // Den'. – 11-12 sichnya 2013 roku. – № 3-4.
2. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy / uklad. i holov. red. V. T. Busel. – K.; Irpin': VTF "Perun", 2009. – 1736 s.: il.
3. Karskyu E.F. Slavyanskaya kyryllovskaya paleohrafiya / E. F. Karskyu. – L.: Yzdat. Akademyy nauk SSSR, 1928. – 494 s.
4. Kralyuk P. Slov'yans'kiy pysemnosti – 1150 rokiv... / P. Kralyuk // Den'. – 11-12 sichnya 2013 roku. – № 3-4.
5. Mala filolohichna entsyklopediya / Uklaly: O. I. Skopnenko, T. V. Tsymbalyuk. – K.: Dovira, 2007. – 478 s. : il.
6. Matviyenko O.V., Didur N.A. Tendentsiyi modernizatsiyi sotsiokul'turnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly: monohrafiya. – Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. R. 103-116.
7. Mitchenko V. S. Estetyka ukrayins'koho rukopysnoho shryftu / Vst. slovo A. V. Chebykina; Slovo pro avt. O. K. Fedoruka. – K. : Hramota, 2007. – 208 s.
8. Ryzhkov V. Zahadka abetky Kyryla i Mefodiya: kyrylytsya abo hlaholytsya? / V. Ryzhkov // Den'. – 11-12 sichnya 2013 roku. – № 3-4.
9. Stepovyyk Dmytro. Ukrayins'ka khrystyians'ka abetka. – K. : Hrani-T, 2007. – 80 s., il.
10. Fedaka S. Poshyrennya na Zakarpatti kyrylo-mefodiyivs'koho khreshchennya mozhna vvazhaty dostovirnym / S. Fedaka // Den'. – 11-12 sichnya 2013 roku. – № 3-4.

11. Khazarin V. Khersones – nedootsinena bat'kivshchyna... / V. Khazarin // Den'. – 1-2 lyutoho 2013 roku. – № 18-19.
12. Chabayovs'ka M. I. Metodyka navchannya pys'ma: osvityna prohrama navchal'noyi dystsypliny pidhotovky bakalavriv (haluz' znan' – 01 Osvita, spetsial'nist' – 013 Pochatkova osvita). – K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2019. – 30 s.
13. Chabayovs'ka M. I. Pro ukrayinoznavchu funktsiyu zmistu dystsypliny "Kalihrafiya z metodykoyu navchannya v pochatkoviy shkoli" / M. I. Chabayovs'ka // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 17. Teoriya i praktyka navchannya ta vykhovannya. Vyp. 18: Zbirnyk naukovykh prats'. – K.: Vyd.- vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – S.185-196.
14. Chabayovs'ka M. I. Reformuvannya kyrylychnoho pys'ma / M. I. Chabayovs'ka // Otsynuvannya profesiyanoi kompetentnosti vypusnykiv pedahohichnykh VNZ: materialy Mizhnarodnoho naukovy-metodychnoho seminaru, 14 bereznya 2013 r. – K.: Vyd.-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2013. – S. 207-217.
15. Yushchuk I. Ukrayins'ka mova / I. Yushchuk. – K.: Lybid', 2004. – 640 s.

Mariia Chabaiovska. Formation of ukrainian handwritten font. Relevance of research topic. *The educational program "Writing Methodology" envisages studying the section "Writing in Historical Aspect". The aim of the study. To characterize the main forms of Cyrillic writing; submit information on the history of creating Ukrainian handwritten font; to develop methodological recommendations for the study of the topic in pedagogical institutions of higher education.*

Methods of research: *theoretical (analysis, synthesis, comparison, classification, generalization) - on the basis of studying scientific sources, in particular linguistic, psychological, pedagogical and methodical literature on the problem. There were analyzed certain aspects of the issue of the formation of the Ukrainian handwriting font. Also, there were considered empirical - pedagogical observations and analysis of classes on the methodology of writing study, which became the basis for the study of the given topic.*

The result of work. *The article deals with the question of reforming the Cyrillic writing: the basic forms of it - the charter, semi-statement, cryptography, the link, bukvytsia as the capital letters, and also information from the history of creation of the Ukrainian handwritten font, in particular the font "Rutenia" are presented.*

Conclusions. *The methodical recommendations for the study of the mentioned topic in the course of studying the discipline "Method of teaching writing" were substantiated.*

Key words and expressions: *the concept of the New Ukrainian school; educational and professional bachelor's degree program; development of writing on Ukrainian lands; Cyrillic; Glagolitic; the main forms of the Cyrillic letter: the statute, the half-way, the cursive, the link; Ukrainian handwritten font; "Rutenia".*

Мария Чабайовская. Становление украинского рукописного шрифта. Актуальность темы исследования. *Актуальность исследуемой проблемы определяется тем, что педагогическим вузам в условиях реализации концепции Новой украинской школы поставлены задачи по разработке содержания профессионального образования и качества подготовки будущих учителей начальной школы. В связи с этим уже осуществлено коррективы Отраслевого стандарта подготовки учителей начальных классов: в "Образовательно-профессиональную программу подготовки бакалавра: (отрасль знаний - 01 Образование, специальность - 013 Начальное образование) введена учебная дисциплина "Каллиграфия с методикой обучения в начальной школе" (новое название - "Методика обучения письму").*

Образовательная нормативная программа с вышеназванного курса предусматривает изучение раздела "Письмо в историческом аспекте", в частности вопрос о происхождении и развитии письменности на украинских землях. Рассмотрение проблемы развития украинского рукописного шрифта становится также актуальным в контексте принятия Закона Украины "О функционировании украинского языка как государственного" (2019) и внесения изменений в правописание украинского языка.

Для достижения цели и решения поставленных задач использован комплекс методов исследования: теоретические (анализ, синтез, сравнение, классификация, обобщение) - на основании изучения научных источников, в том числе лингвистической, психологической, педагогической и методической литературы по исследуемой проблеме, рассмотрены отдельные аспекты вопроса развития письменности на украинских землях; эмпирические - педагогическое наблюдение и анализ занятий по методике обучения письму, на которых осуществлялось изучение обозначенной темы.

В статье раскрываются отдельные аспекты реформирования кириллического письма: приведены основные его формы – устав, полуустав, скоропись, вязь, буквицы как заглавные буквы. Речь идет о том, что украинская азбука до 1710 года, то есть до введения "гражданского шрифта" в результате реформы Петра I, имела другую форму. Известный украинский каллиграф, профессор Василий Чебаник нашел в архивах украинскую азбуку, на основании которой создал современный шрифт под названием "Рутения".

Обоснованы методические рекомендации по изучению названной темы в процессе изучения дисциплины "Методика обучения письму" в педагогических учреждениях высшего образования.

Ключевые слова и выражения: *концепция Новой украинской школы; образовательно-профессиональная программа подготовки бакалавра; развитие письменности на украинских землях; кириллица; глаголица; основные формы кириллического письма: устав, полуустав, скоропись, вязь; украинский рукописный шрифт; "Рутения".*